

N:o 56.

Ank. till Riksd. kansli den 13 april 1905, kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion angående förlagsinteckning
i jordbruksinventarier.*

Lagutskottet har till förberedande behandling fått emottaga en inom Andra Kammaren af herrar *V. L. Moll, A. Henricson, E. G. H. Åkerlund* och *W. Andersson* i Bråborg väckt motion, n:o 125, af följande lydelse:

»Jordbrukets kreditbehof är af två till sin natur väsentligen olika slag: *fastighetskredit* och *förlagskredit*.

De behof, fastighetskrediten är afsedd att fylla, kräfva lång återbetalningstid. Då beviljandet af dylik kredit ej anses lämpligen kunna och böra förenas med vanlig bankverksamhet, har man i de flesta länder upprättat särskilda fastighetskreditanstalter, sådana som Sveriges allmänna hypoteksbank och hypoteksföreningarne.

Jordbrukets behof af förlagskredit sammanfaller till sin natur i hufvudsak med handelns och industriens kreditbehof, men företer dock väsentliga olikheter, beroende på de säregna förhållanden, under hvilka jordbruket arbetar. I stort sedt torde förlag till jordbruket, för att till fullo motsvara ändamålet, kräfva längre återbetalningstid än exempelvis den kredit, köpmannen behöfver. Äfven jordbrukets behof af förlags-

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 7 Saml. 46 Häft. (N:o 56).

kredit torde därför bäst tillgodoses af särskildt för detta ändamål inrättade kreditanstalter.

Det moderna jordbruket antager dagligen en allt intensivare karaktär. Men häraf följer med nödvändighet behof af ökad rörelsekapital. Frågan om vidtagande af åtgärder för ett bättre tillgodoseende af detta behof är af gammalt datum, men väntar fortfarande på sin lösning.

Särskilda kreditanstalter för tillgodoseende af det svenska jordbrukets behof af förlagskredit finnas icke. Anledningen härtill torde i väsentlig mån vara att söka däri, att den svenska lagstiftningen icke medgifver förlagsinteckning i jordbruksinventarier. I följd häraf är den kreditbehöfvande jordbrukaren beröfvad möjligheten att under betryggande former använda sina inventarier såsom säkerhet. Denna brist är i hög grad kännbar ej blott för mindre bemedlade jordägare, utan äfven och i all synnerhet för arrendatorer. I saknad af utväg att använda förlagsinteckning i inventarier såsom säkerhet för behöflig förlagskredit har jordbrukaren ofta ingen annan utväg än att anlita borgen. Men den, som anlitar borgen, får också tyvärr alltför ofta gifva borgen, och följderna blir ett utgrenadt borgenssystem med däraf följande olägenheter.

I betänkande, afgifvet den 23 september 1886 af därtill förordnade kommitterade rörande frågan, huruvida genom förändrad lagstiftning lättad utväg må kunna beredas idkare af jordbruksnäringen att anskaffa det för näringens bedrivande erforderliga förlagskapital, framlades förslag till lagstiftning i nämnda syfte. Detta förslag gick i hufvudsak ut, dels på att fastighetsinteckning skulle kunna medgifvas i sådan form, att inteckningen omfattade jämväl inventarierna, dels på att medgifva förlagsinteckning i arrendators eller innehafvares af boställe eller fideikomiss inventarier.

I fråga om förlagsinteckningens användbarhet för jordbruksindustrien yttrade 1881 års förlagsinteckningskommitté:

»Hvad först beträffar frågan om en särskild lagstiftning för tillgodoseende af jordbrukets behof af förlagskapital, läres vid denna frågas besvarande å ena sidan de själfägande jordbrukarnes, och å den andra de icke själfägande eller arrendatorernas ställning böra särskildt undersökas, då de förhållanden, som måste vara bestämmande för frågans lösning med afseende å dessa båda klasser af jordbrukare, i flera delar äro skiljaktiga. De förra eller jordägarne hafva nämligen i sin fasta egendom ett föremål, hvars intecknande till hela sitt värde är åtminstone i ett hänseende en mera användbar form för kreditens anlåtande än hypotiseringen af lös-egendomen kan vara. Ty fastighetspanten erbjuder just de förmåner,

hvilka, på sätt i det föregående är antydt, förmånsrätten i lösegendom i följd af föremålets rörlighet och förytterlighet är ur stånd att lämna. I följd häraf är också antagligt, att fastighetsägaren, innan något användande af förlagsinteckning ifrågakommer, begagnat fastighetskrediten till dess yttersta gräns, och att bereda honom tillfälle att därutöfver genom erbjudande af förmånsrätt i den lösa egendomen inlåta sig i en skuldsättning, hvilken dessutom i många fall måhända komme att användas icke till egendomens förbättrande, utan för att tillfredsställa böjelsen för kanske icke oundgängliga konsumtionsbehof, dem den personliga krediten icke vidare förmådde tillgodose, sådant kan icke ens för jordägaren själf medföra någon verklig fördel. I fråga om hvarje näring torde den ekonomiska regel i allmänhet hafva sin giltighet, att för en rörelses fördelaktiga bedrivande fordras, att densamma åtminstone till någon del är grundad på näringsidkarens egna tillgångar, och att en rörelse, i synnerhet af större omfattning, som uteslutande eller nästan uteslutande bygges på främmande medel, för dess idkare medför stor våda och sällan erbjuder mera lofvande utsikt till framgång. Och att för jordägaren, om han skuldsatt sig till ett belopp, motsvarande fulla värdet af hans fastighet, gränsen för det fördelaktiga användandet af krediten i allmänhet blifvit uppnådd, kanske öfverskriden, därom vittnar erfarenheten — — — — —.

Hvad åter vidkommer brukarne af annans jord, så måste väl erkännas, att, då de endast med högst få undantag kunna hafva någon inteckning i fast egendom att erbjuda en långifvare, det för dem skulle vara en verklig fördel, om i stället därför ett annat sätt att lämna säkerhet för de lån, hvaraf de kunna vara i behof, blefve dem beredt. Äfven för denna klass af jordbrukare synes dock förlagsinteckningens nytta kunna sättas allvarligt i fråga. Otvifvelaktigt skulle nämligen förlagsinteckningsrättens utsträckning till dem medföra en väsentlig förminskning, om ej ett tillintetgörande, af deras personliga kredit, och på goda grunder är antagligt, att detta för dem skulle utgöra en olägenhet, större än den fördel blefve, som i vissa fall vore med användandet af förlagsinteckning förenad.»

Kommitténs antagande, »att fastighetsägaren, innan något användande af förlagsinteckning ifrågakommer, begagnat fastighetskrediten till dess yttersta gräns», torde med fullt fog kunna betecknas såsom oriktigt. Funnes tillfälle att begagna förlagsinteckning, skulle säkerligen en god sådan komma till användning, innan låntagaren begagnade sig af en svag fastighetsinteckning, liggande invid yttersta gränsen af fastighetens värde.

Gentemot ofvan citerade yttrande, »att för jordägaren, om han skuld-satt sig till ett belopp, motsvarande fulla värdet af hans fastighet, gränsen för det fördelaktiga användandet af krediten i allmänhet blifvit uppnådd, kanske öfverskriden», bör framhållas, att det för en på dylikt sätt situerad jordägare skulle vara en afsevärd fördel, om han vore i tillfälle att såsom säkerhet för behöflig förlagskredit utbyta en svag fastighetsinteckning, liggande invid randen af egendomens värde, mot en god förlagsinteckning i inventarier. Förlagsinteckningens hufvudsakliga betydelse skulle emellertid icke ligga i möjligheten att ersätta en svag fastighetsinteckning med en god förlagsinteckning, utan i möjligheten att ersätta borgen med förlagsinteckning.

Gentemot 1881 års kommittés yttrande, att förlagsinteckningsrättens utsträckning till brukare af annans jord skulle medföra en väsentlig förminskning, om ej ett tillintetgörande, af dessas personliga kredit, invände 1886 års kommitté:

»Emot medgifvande af realsäkerhet i icke traderad lösegendom har alltid anmärkts, att därmed den *personliga* krediten skulle helt och hållet tillintetgöras. För att halten af detta påstående må kunna bedömas, torde det behöfva närmare granskas. Den personliga krediten i och för sig är väl ingenting annat än det förtroende, borgenären hyser till gäldenärens personliga egenskaper, hans redbarhet och yrkesduglighet. Att en person, som saknar alla tillgångar, kan tillvinna sig detta förtroende, är dess bättre ingenting sällsynt, och en stor del af handelskrediten har i själfva verket ingen annan grund. Att denna rent personliga kredit skulle lida något afbräck genom förändrad lagstiftning angående realsäkerhet i lösegendom, kan väl icke vara meningen. Men personalkrediten förekommer icke allenast i sin ofvannämnda rena form, utan äfven såsom supplement till det på gäldenärens förmögenhetsförhållanden grundade förtroendet, och det är svårt, om ej omöjligt, att säga, hvilketdera momentet i denna sammansättning i hvarje särskildt fall är det principala.

Den omständigheten, att jordbrukaren mera än andra yrkesidkare varit hänvisad till den personliga krediten, har emellertid bidragit att ytterligare försvaga densamma, ty häraf har fostrats det borgenssystem, som under form af ömsesidiga växelförbindelser på senare tiden i vidsträckt mån uppträdt bland vår landtbefolkning. Ett sådant system af ömsesidig ansvarighet emellan likställda och närboende yrkesidkare kan vara både berättigadt och nyttigt, där det ej missbrukas, men sådant det nu förekommer i åtskilliga landsorter, medför det stora vådor. Att inskränka

jordbrukarnes behof af den personliga kreditens anlåtande är ett önskningsmål, dit man för närvarande icke lærer kunna komma på annan väg än genom beredande åt honom af kredit, grundad på realsäkerhet i hans lösa egendom.»

Gentemot den framställda invändningen, att det skulle möta svårigheter att belåna förlagsinteckningar i jordbruksinventarier, torde böra framhållas, att om och när lagstiftningen väl en gång blifvit ändrad därhän, att rätt att taga dylika förlagsinteckningar medgifves, då kommer det säkerligen icke att dröja länge, förrän särskilda kreditanstalter, afsedda till belåning af sådana inteckningar, uppstå.

Ehuru snart tjugu år förflutit, sedan 1886 års jordbruksförlagskreditkommitté afgaf sitt betänkande, synes denna för det svenska jordbrukets utveckling viktiga fråga fortfarande vara långt ifrån sin lösning.

Vi tillåta oss därför vördsamt hemställa, att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t att taga i förnyadt öfvervägande frågan om medgifvande af förlagsinteckning i jordbruksinventarier samt att förelägga Riksdagen de förslag, hvartill ett sådant öfvervägande kan gifva anledning.»

Till fromma för sjöfarten och industrien medgaf redan 1734 års lag i 17 kap. 7 § handelsbalken bilbref och bodmerilån samt förlag till bergsbruk och andra sådana verk — rörande hvilka särskilda slag af försträckning äldre stadganden förefunnos — förmånsrätt i förra fallet i skepp och gods, i senare fallet uti det med förlaget tillverkade. Redan därförut var likväl inteckning vanlig för förlag till bergsbruk och bruks-handtering, och i åtskilliga författningar stadgades sedermera om förlagsinteckning för såväl dessa näringar som manufakturverk, fabriker m. m. Jämte det härvid förmånsrättens tillgodonjutande gjordes beroende af inteckning, blef ock förlagstagarens disposition öfver sin tillverkning strängt begränsad genom omständliga och invecklade bestämmelser till förmån för förlagsgifvaren, hvars rätt till och uti själfva egendomen utsträcktes vida utöfver hvad med förmånsrätt i egentlig mening kan anses öfverensstämma. Jämlikt några af de äldre författningar, medelst hvilka förlagsinteckningsinstitutet sålunda utvecklades, uppkom genom förlagsinteckningen en verklig sakrätt, ungefärligen motsvarande den, som inteckning i fast egendom medför, uti det gods, hvori förlagsgifvaren erhö

säkerhet, men denna ståndpunkt vidhölls ej i de yngre författningarna, enligt hvilka förlagsinteckningen icke erhöll karaktären af egentlig underpant, om än denna benämning ofta för densamma blifvit använd.

Frågan om utsträckande af förlagsinteckningsinstitutet till jordbruksnäringen har efter 1734 års lags trädande i kraft först upptagits mot midten af 1800-talet. Då Kungl. Maj:t vid riksdagen 1847—48 framlade proposition med förslag till förordning om förlagsinteckning, däri upptagits ytterligare vissa näringar, dock ej jordbruket, anmärktes inom ständerna, hvilka afslogo propositionen, bland annat, att alla de undantagslagar, som utgjorde stadgandena om förlag, snarare borde upphävas än vinna ytterligare utsträckning, såvida man ej ville medgifva *alla* samhällsklasser rätt att erhålla lån genom en likartad förpantning af lös egendom, en rätt, hvars medgifvande man trodde snart skulle blifva af förhållandena påkalladt. Med upptagande af denna tankegång föreslog den äldre lagberedningen i sitt år 1850 afgifna förslag till handelsbalk allmänt medgifvande af »underpant» i lös egendom. Tiden borde, enligt beredningens mening, hunnit så långt, att denna rättighet måste äga rum för alla eller för ingen. Bland de näringar, som dittills ej varit gynnade, vore jordbruket; det behöfde ej heller lagstiftarens gunst för att trifvas, men det behöfde — lika med alla andra näringar och arbetsföretag — rättvisa. Vore det nu rätt, att den, som drefve bergsbruk, fabrik, manufakturverk eller annan sådan rörelse, finge bereda sig kredit genom underpant af lös egendom, så måste det ock vara rätt, att en jordbrukare eller den, som delade hans yrke, finge på lika sätt förskaffa sig den kredit, han tarfvade, för sin rörelse och sitt arbetsföretag. En sådan kredit kunde visserligen missbrukas, men umbäras kunde den icke. Den rättighet, beredningen sålunda under benämningen »underpant» ville införa i vårt rättssystem, skulle så konstrueras, att underpanten grundades på en skriftlig handling, upprättad under iakttagande af särskilda former. Denna handling skulle intecknas, och först därmed var rätten på grund af densamma fullt vunnen. Det skulle emellertid alltid vara gäldenären obetaget att fritt förfoga öfver det förskrifna. Fordringsägaren skulle njuta sin rätt till godo endast för så vidt den pantförskrifna egendomen funnes kvar i pantgifvarens hand eller under annans besittning för hans räkning, då fordringen i laga ordning skulle uttagas. Lagberedningens sålunda framställda förslag upptogs vid 1859—60 års riksdag och blef där antaget, men efter undergången granskning i högsta domstolen icke af Kungl. Maj:t fastställdt. Högsta domstolen hade mot förslaget riktat

skarpa anmärkingar. Då genom den ifrågasatta underpanten icke förvärfvades någon rätt till godset, i hvilkens hand detta än månne finnas, hade den sålunda uppkomna rätten icke den väsentliga karaktären af en sakrätt. Den blefve således ett konventionellt hypotek utan sakrätt, ett begrepp, som vore stridande mot såväl rättsvetenskapens grundsatser som flertalet lagstiftningar. Underpantsinstitutet syntes för öfrigt otvifvelaktigt komma att framkalla lättsinniga och bedrägliga transaktioner och försvaga gäldenärens kredit, utan att den realkredit, som därmed bjödes, kunde antagas blifva af synnerlig betydelse, då det stode gäldenären öppet att när som helst till annan afyttra godset, hvarmed pantsäkerheten upphörde. Vid 1865—66 års riksdag beslöto ständerna en författning, i öfrigt närmast liknande den af Kungl. Maj:t vid 1847—48 års riksdag föreslagna, men enligt hvilken lagstiftningen angående förlagsinteckning skulle utsträckas att gälla äfven jordbruket. Inom högsta domstolen anmärktes emellertid mot förslaget bland annat, hurusom godkännandet af jordbrukarens likställighet uti ifrågavarande afseende med industriidkaren ingalunda skulle lända den kreditbehöfvande jordbrukaren, med undantag af ett fåtal, till gagn, men väl genom den lätthet, hvarmed lagen kunde af gäldenären missbrukas till svek emot sina fordringsägare, lända den personliga krediten i allmänhet och således äfven jordbrukaren till stor och länge kännbar skada. Ständernas förslag vann icke heller Kungl. Maj:ts sanktion. Sedan frågan ånyo vid 1868 års riksdag varit föremål för behandling, men då framställt förslag i väsentliga delar af samma innehåll som vid 1859—60 års riksdag fallit, kom densamma ånyo upp 1879, då Riksdagen i underdånig skrifvelse anhöll om revision af samtliga gällande föreskrifter om förlag, därvid jämväl borde tagas i öfvervägande, huruvida ej rätt till underpant i lös egendom kunde medgifvas *alla* näringar. Den med anledning häraf af Kungl. Maj:t tillsatta kommitté afgaf den 6 augusti 1881 betänkande, däri kommittéen i fråga om förlagsinteckningens användbarhet för jordbruksindustrien yttrade hvad motionärerna därom i motionen återgifvit. Kommittéen framhöll emellertid härutöfver, hurusom införandet af underpantssystemet inom jordbruksnäringen skulle verka såsom ett starkt återhållande band på jordägarens personliga kredit, och att det inom kort skulle blifva vanligt att vid läns beviljande åt jordägare fordra förlagsinteckning såsom säkerhet, men att, då det väl kunde väntas inträffa, att en låntagare tillintetgjorde verkan af den säkerhet, förlagsinteckningen antagits medföra, förtroendet till ifrågavarande kreditsystem hos långifvarne skulle minskas, och detta menligt inverka

äfvén på de mera välbergade jordägarnes kredit, som stundom kunde behöfva ett tillfälligt lån. Ett steg i den rätta riktningen till underlättande af arrendatorernas ställning hade tagits, då man 1867 medgifvit jordägaren den förmånsrätt, handelsbalken i 17 kap. 6 § medförde för de inventarier m. m., han åt arrendatorn för egendomens bruk lämnat, så ock för ersättning därför. — Då vid 1882 års riksdag proposition i ämnet framlades, anmärktes inom Riksdagen, att ej jordbruksnäringens kreditbehof däri blifvit tillgodosedda. Sedan vederbörande departementschef förklarar denna fråga böra särskildt utredas, blef nu gällande förordning om förlagsinteckning vid 1883 års riksdag antagen. Frågan om förlagsintekningsinstitutets utsträckande äfvén till jordbruket stod således öppen, och vid 1886 års riksdag väcktes motion med förslag till lagbestämmelser, åsyftande jordbrukskreditens höjande. Då emellertid redan Kungl. Maj:t uppdragit åt en kommitté att utreda, huruvida genom förändrad lagstiftning lättad utväg kunde beredas idkarne af jordbruksnäringen att anskaffa det för näringens bedrivande erforderliga förlagskapital, äfvensom afgifva de förslag till sådan lagstiftning, som kunde finnas af omständigheterna påkallade, fann Riksdagen någon framställning i föreslaget syfte ej erfordras. Berörda kommitté afgaf yttrande den 23 september 1886 med förslag bland annat om att på visst sätt utsträcka förlagsintekningsinstitutet att gälla äfvén jordbruksnäringen. Detta förslag blef inom högsta domstolen föremål för en synnerligen skarp kritik. Och denna gällde icke blott de närmare detaljformer, under hvilka man sålunda i lagstiftningsväg önskade tillgodose jordbruksnäringens kreditbehof, utan äfvén den principiella grundstommen angående förlagsintekningsinstitutets användbarhet inom denna näring. Redan af det skälet, att det skulle blifva långifvaren omöjligt att vaka öfver att det förskrifna godset icke förstördes, vore den föreslagna säkerheten icke af eftersträfvansvärd betydelse. Härtill komme, att låntagaren vore oförhindrad att genom försäljning eller eljest afyttra det hypotiserade godset och såmedelst göra säkerheten däri för långifvaren om intet. Den förmånsrätt i förlagstagarens inventarier m. m., förlagsgifvaren skulle äga, skulle alltid stå efter den i 17 kap. 6 § handelsbalken stadgade, och som de fordringar, hvilka med sistnämnda rätt utginge, ofta uppginge till betydande belopp, vore jämväl på grund häraf förlagsgifvarens säkerhet ringa. Då dessutom jordbruket icke i samma mån som industrien ägde förmåga att göra däri nedlagdt kapital räntebärande, vore det för här förevarande fråga ingalunda afgörande, i hvilken mån kapitalet sökt och vunnit insteg inom industrien på grund af de utvägar, förlagsinteck-

ningsinstitutet därtill beredt. Slutligen skulle städse ifrågavarande kredit-system såsom innebärande ett obehörigt gynnande af en borgenär på de andres bekostnad menligt inverka på jordbrukarens personliga kredit, hvarjämte omyndigas och vissa allmänna kassors hos honom innestående fordringar, hvilka utginge med sämre förmånsrätt än här ifrågavarande, skulle till sin säkerhet betydligt försvagas vid ett allmänt anlåtande af jordbruksförslaget. Någon proposition i ämnet blef därför icke af Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåten. Vid 1896 års riksdag väcktes emellertid motion i ämnet med yrkande om sådan ändring i lagen om förlagsinteckning och rätt till underpant i lösegendom, att äfven jordbruket därunder måtte inbegripas. Efter lagutskottets med återgifvande af 1881 års kommittés betänkligheter afstyrkande hemställen blef motionen af Riksdagen afslagen.

Änjo har ifrågavarande ämne dragits under Riksdagens pröfning, i det motionärerna ifrågasatt förlagsinteckningsinstitutets utsträckande till jordbruksnäringen. Att utskottet icke skulle tveka att skänka ett förslag sådant som det förevarande sitt understöd, därest med detsammias genomförande någon verklig nytta för jordbruksnäringen vore att förvänta, vill utskottet redan från början hafva uttalat. Men det är utskottets öfvertygelse, att en lagstiftning i den riktning motionärerna anvisat skulle långt ifrån att bereda jordbruket nytta snarare leda till dess skada.

Förlagsinteckningens värde såsom säkerhet är icke särdeles stort och ingalunda jämförligt med fastighetsinteckningens eller handpantens. I olikhet med dessa båda sistnämnda upphör den därmed förenade säkerheten vid det intecknades öfverlåtelse på ny ägare, och redan häraf är det uppenbart, att, då gäldenären har den fria förfoganderätten öfver det hypotiserade, borgenärens rätt lätt kan bringas om intet. Då innehafvare af förlagsinteckning därjämte icke äger att utan vidare ur köpeskillingen för det för annans fordran exekutivt försålda hypotiserade godset utfå sin fordran, utan blott möjlighet att, då egendom, hvori han på grund af förlagsinteckningen äger förmånsrätt, blifvit för annans fordran utmätt och skälig anledning är att befara, att den öfriga egendom, hvori han äger förmånsrätt, till gäldande af hans fordran otillräcklig är, få gäldenären försatt i konkurs, inses, att den här beredda säkerheten icke är tillfredsställande. Af dessa skäl har det ock blifvit vanligt att vid låns beviljande emot förlagsinteckning såsom säkerhet fordra jämväl borgen.

Om sålunda i allmänhet förlagsinteckningen såsom säkerhet måste anses skälig svag, torde detta i alldeles särskild grad blifva händelsen

i de fall, då densamma, såsom nu föreslagits, skulle förekomma inom jordbruksnäringen. Såsom högsta domstolen i sitt öfver 1886 års kommittéförslag afgifna yttrande framhöll, är jordbruket i här förevarande afseende icke att jämföras med industrien, hvilken i högre grad än jordbruket äger förmågan att göra däri nedlagdt kapital räntebärande. Då, såsom ofvan nämnts, ofta såsom säkerhet vid lån mot förlagsinteckning fordras äfven borgen, torde följaktligen detta i än högre grad blifva fallet vid lån mot säkerhet af förlagsinteckning i jordbruksinventarier och dylikt. Motionärernas förhoppning, att rätten att taga förlagsinteckning i jordbruksinventarier skulle bidra till att det inom jordbruket för närvarande så allmänt förekommande borgenssystemet skulle inskränkas, torde därför icke vara välgrundad.

Det har ock med rätta framhållits, hurusom en lagstiftning, hvilken till jordbruksnäringen utsträckte förlagsinteckningsinstitutet, skulle kunna leda till onödiga utgifter inom denna näring och därigenom undergräfvade dess bestånd. Med det sätt, hvarpå detta institut i vårt land är anordnad, torde ock blifva en följd, att åtminstone i vissa fall detsamma af låntagaren missbrukades till långifvarens skada, hvarför dess tillvaro skulle menligt inverka på den personliga krediten.

Hvad särskildt beträffar ägarne af jordbruksfastigheter, torde det icke vara lämpligt att genom skapande af ett kreditmedel sådant som det föreslagna bereda desse tillfälle att skuldsätta sig utöfver den gräns, som fastighetskrediten uppdrager. När en jordägare nödgats anlita denna till den yttersta gränsen, torde det icke vara med grunderna för en sund ekonomi öfverensstämmande att gifva honom medel i handom att utöfver sin personliga kredit än ytterligare skuldsätta sig. Dylikt skulle enligt utskottets mening icke vara till verklig båtnad för jordbruket, utan snarare bidra till dess undergräfvande.

Angående arrendatorer af jord, skulle i utskottets tanke ifrågavarande kreditmedel visserligen understundom vara fördelaktigt, men å andra sidan kunde detsamma locka till företag, som icke vore sunda, därigenom att en person i förlitande på den vinst, han af ett till synes godt arrende kunde räkna att erhålla, utan några tillgångar endast med hjälp af detta medel anskaffade för jordbrukets drift nödiga redskap och kreatur.

Det må ock här ytterligare framhållas, hurusom den förmånsrätt, ifrågavarande förlagsinteckning skulle medföra, alltid skulle stå efter den i 17 kap. 6 § handelsbalken omförmälda. Då det vid arrendatorers inträffade konkurser ofta visat sig omöjligt att utfå de med sistnämnda rätt

försedda fordringar, framgår det, hvilken ringa säkerhet förlagsinteckningen ofta skulle medföra. När det vidare kan vara svårt, ibland omöjligt att beräkna det belopp, hvarmed en husröteersättning vid upphörande af ett arrende efter många år kan komma att utgå, kan det ock lätt inträffa, att den förlagsinteckning, som vid meddelandet syntes erbjuda god säkerhet, visar sig vara af intet värde, när därmed förenade fordran efter flera år skall uttagas.

Det synes utskottet, som om den naturliga vägen till beredande af hjälp åt kapitalfattiga arrendatorer af jord vore den, hvarpå lagstiftningen redan i viss mån inslagit med förordningen af den 22 oktober 1867. Den säkerhet, jordägaren efter denna författning erhållit, kan dock icke anses fullt tillfredsställande, hvarför en utveckling af berörda stadganden icke skulle vara utan nytta. En sådan har ock af lagberedningen i dess nyligen afgifna förslag till lag om nyttjanderätt till fast egendom vidtagits, i det beredningen föreslagit ett stadgande af följande lydelse: »Har jordägaren lämnat kreatur eller redskap till fastighetens bruk, och är visst värde satt å hvad sålunda lämnats, vare arrendatorn pliktig att under arrendetiden städse å fastigheten hålla sådana lösören, motsvarande för hvardera slaget i värde hvad han mottagit. De lösören skola utan särskildt förbehåll tillhöra jordägaren, ändå att andra sättas i stället för dem, som blifvit lämnade.»

Med stöd af det sålunda anförda hemställer utskottet,

att ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 april 1905.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer:

af herr *Zetterstrand* mot vissa delar af utskottets motivering;
af herr *A. Olsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen;
af herr *Lindhagen* mot utskottets motivering.

Herr *Segerdahl* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.
